

วิจารณ์หนังสือ: Book Review

วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด*

Vinaya Greater Than You Think

ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

Author: Phra Promkunaporn (P.A. Payutto)

พระมหาธนกร กตปุญโญ (ดรกมลگانต์), พระมหามิตร ฐิตปุญโญ¹ และทักษิณาร์ ไกรราช²

Phramaha Tanakorn Katapouyo (Donkamonkan), Phramaha Mit Thitapanyo

and Thaksina Krairach

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhanKaen Campus, Thailand

Western University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phramaha.tanakorn.101@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด” เลขหนังสือ ISBN : 974-7890-321 แต่งโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ในปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) เป็นหนังสือที่ถอดคำบรรยายของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่แสดงธรรมณสถานบัวจัยพุดติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2538 (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 1) มีขนาดประมาณครึ่งกระดาษ A4 ผ่านการตีพิมพ์มาแล้ว 3 ครั้ง และการตีพิมพ์ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 4 เมื่อเดือน

มีนาคม พ.ศ. 2550 มีความหนา 44 หน้า ตีพิมพ์จำนวน 3,000 เล่ม จัดพิมพ์โดยบริษัท พิมพ์สวย จำกัด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นพระนักวิชาการ นักคิด นักเขียนผลงานทางพระพุทธศาสนารุ่นใหม่ มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ผลงานของท่านที่เป็นที่รู้จักเช่นพุทธธรรม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ท่านเป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพจากองค์การยูเนสโก (UNESCO Prize for Peace Education) ได้รับปริญญาคุณฐิบัณฑิตกิตติมศักดิ์มากกว่า 15 สถาบัน ในปี

*ได้รับบทความ: 6 กรกฎาคม 2561; ตอบรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2561

Received: July 6, 2018; Accepted: December 21, 2018

พ.ศ. 2549 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2559 ได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ หนังสือ “วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด” ต้องการนำเสนอความหมายของวินัยเป็นความหมายเชิงบวก กล่าวคือ วินัยเป็นการจัดสรรโอกาส ทำให้ชีวิตและสังคมมีระเบียบและมีโอกาสเกิดขึ้น ทำให้ทำอะไรๆ ได้คล่องดำเนินชีวิตดำเนินกิจการได้สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบก็จะสูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิตและทำกิจการของสังคม ให้เป็นไปด้วยดีตลอดจนทำให้การพัฒนาได้ผลดีวินัยเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ร่วมกันด้วยความสุขไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกันให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่าซึ่งคนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 อย่างคือ ร่างกายกับจิตใจร่างกายของเราขึ้นอยู่กับระบบโลกต้องพึ่งโลกร่างกาย จึงจะเจริญจิตใจของเราขึ้นอยู่กับระบบธรรมต้องพึ่งธรรมจิตใจจึงจะเจริญเพื่อให้ร่างกายและจิตใจเจริญทั้ง 2 ทางเราจึงต้องดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกันทั้ง 2 ด้าน คือ วินัยทางโลกและวินัยทางธรรม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) มีเนื้อหาที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก คือ แนวคิดที่จะให้สังคมเกิดความเข้าใจถึงการดำเนินชีวิตในมุมมองของพุทธศาสนาและธรรมชาติ โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงความคิดต่างๆ เข้าหากัน

2. โครงสร้างของหนังสือ

ประกอบด้วยเนื้อหาหนังสือ วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด ผู้แต่งได้กล่าวถึงบุคคล ถ้าไม่มีวินัยในตนเองชีวิตก็จะสับสนยุ่งเหยิง สังคมจะวุ่นวายระส่ำระสาย ทำลายโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิตที่ดีงามและโอกาสในการพัฒนาตนเองของทุกคน วินัยจึง เป็นองค์ประกอบหนึ่งของลักษณะชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในชีวิต เราจะไม่สามารถนำชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีงามได้ จนกว่าจะตั้งอยู่บนวินัยนั้นสร้าง ความรับผิดชอบ สร้างระเบียบแบบแผน วินัยสร้างคนให้เป็นคนดี วินัยสร้างคนให้เป็นคนเก่ง ดังนั้นวินัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ เราจำเป็นต้องสร้างวินัยให้แก่นุชย์ตั้งแต่เด็ก สำหรับการจัดการศึกษา ความมีวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในวัยเด็ก ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของควมมีวินัยในตนเอง เพื่อความสุขและความสำเร็จของตนเองและสังคม ดังนั้นการทำจะให้เกิดวินัยขึ้นในหมู่คณะไม่ว่าจะเป็นวินัยด้านใด ก็ตามล้วนแต่มีความสำคัญและจำเป็นต้องการอยู่ร่วมกันในสังคม บุคคลจึงมีความจำเป็นต้องมีระเบียบวินัยในตนเอง เพราะว่าวินัยช่วยให้ตนเองเป็นผู้ที่มีระเบียบเรียบร้อยในกลุ่มคนมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต วินัยช่วยให้ทุกคนรู้จักควบคุม และปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย หรือมีวินัยสำหรับตนเอง ช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ดังนั้นหากเพียรพยายามสร้างระเบียบวินัยในชีวิตของแต่ละคนได้ ทำได้ดีเมื่อคนในสังคมคนในประเทศมีลักษณะชีวิตที่มีระเบียบวินัยแล้ว ยังสามารถ

พัฒนาสังคมให้มีระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนประเทศชาติให้ทัดเทียมกับอารยประเทศด้วยหนังสือวินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิดมีเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยและนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติเพื่อนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จ

3. เนื้อหาโดยย่อ

ที่มาและความหมายของวินัย คำว่า วินัย ในพระพุทธศาสนา มักใช้ควบคู่กับคำว่า ธรรม มีคำเรียกพระพุทธศาสนาว่า ธรรมวินัย พระพุทธศาสนาถือว่าความจริงของสิ่งทั้งหลาย เป็นเรื่องธรรมดามีอยู่แล้วในธรรมชาติ คือ ธรรม การนำหลักเกณฑ์ในกฎธรรมชาติมาวางรูปเป็นกฎในหมู่มนุษย์ การจัดตั้งวางระบบระเบียบในหมู่มนุษย์ เรียกว่า วินัย กฎของธรรมชาติเรียกว่าธรรม (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 3) กฎของมนุษย์เรียกว่า วินัย กฎ 2 อย่างนั้นมีความสัมพันธ์กัน คือ 1) โดยหลักการสำคัญ วินัยจะต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรม คือต้องมีความจริงในธรรมชาติเป็นฐานอยู่ ถ้าไม่มีความจริงในธรรมชาติเป็นฐาน วินัยก็ไม่มี ความหมาย 2) การที่เราวางกฎเกณฑ์ที่เป็นเหตุเป็นผลขึ้นในหมู่มนุษย์ ก็เพื่อจะให้ ได้ผลตามธรรม และมีความมุ่งหมายเพื่อธรรม นั้นเองความจริงแท้คืออะไร กฎธรรมชาติเป็นความจริงแท้คือ ธรรม และกฎของมนุษย์ที่เป็นความจริง โดยสมมติหรือโดยยอมรับร่วมกัน (Phra Prom khunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 5)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์กันเพราะกฎของมนุษย์ ตั้งขึ้นได้และมีความหมาย ต้องอิงอาศัยความจริง

ของธรรมชาติ และวินัยต้องตั้งอยู่บนฐานของธรรม จะมีผลจริงก็ต่อเมื่ออยู่บนฐานของคนมีธรรม ฉะนั้น ถ้าเมื่อใดการปฏิบัติเข้าถึงตัวธรรม วินัย จะได้ผลเองไปโดยธรรมชาติเกิดความสัมฤทธิ์ผล ของวินัยวินัยนั้นมีความหมายเป็นการจัดระเบียบ ชีวิต และการจัดระบบสังคมทั้งหมด เช่น การจัด ระบบเศรษฐกิจ ในเรื่องความเป็นอยู่เกี่ยวกับปัจจัย 4 เป็นต้นแต่ถ้ามองวินัยในความหมายของความ เป็นระเบียบ ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ก็เป็นส่วนน้อยของวินัยหรือวินัยในความหมายที่แคบ วินัยที่แท้ ในความหมายที่กว้าง คือ ระเบียบ ทั้งหมดของชีวิตและสังคมมนุษย์ จะตั้งอยู่ได้ดี เป็นผลสำเร็จได้นั้นต้องโยงวินัยกับธรรมเข้าด้วยกัน ได้ก่อน คือการเข้าถึงความจริงของกฎธรรมชาติ แล้วจึงจะสามารถตั้งกฎเกณฑ์ของมนุษย์ที่เรียกว่า วินัยได้ผลสำเร็จและได้ผล การปฏิบัติตามวินัยก็คือ เอาประโยชน์จากธรรมมาใช้นั่นเอง หลักการนี้ มีความหมายหลายอย่าง เช่น 1) วินัยที่ถูกต้องจะต้องอยู่บนฐานของความจริงในธรรมชาติ 2) วินัย ต้องมีความมุ่งหมายเพื่อธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้นการบัญญัติวินัยจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 อย่าง คือ 1) มีปัญญา คือเข้าถึงตัวธรรม รู้ความจริงในเรื่องนั้นๆ รู้ความถูกต้องดีงามที่พึง ต้องการ 2) เจตนาดี คือ เจตนาบริสุทธิ์ถูกต้องดี งาม มุ่งผลสอดคล้องตามธรรมที่รู้นั้น (Phra Prom khunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 10)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ วินัยกับศีลวินัยมีค่าที่ใช้ คู่กันคำหนึ่ง คือ ศีล เมื่อคนปฏิบัติตามวินัยจน เกิดเป็นคุณสมบัติของเขาขึ้นมาในตัวบุคคลนั้น

เรียกว่า ศิล ผู้มีศีล คือผู้ที่ตั้งอยู่ในวินัย หรือที่ชอบเรียกในปัจจุบันว่าความมีวินัย หรือเรียกว่าศีล ฉะนั้น วินัยจึงเป็นเรื่องฝึกคนให้มีศีล สรุปได้ว่า การฝึกคนให้มีวินัย คือ การฝึกคนให้ศีลนั่นเอง การฝึกในขั้นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งในระบบการศึกษาจะต้องโยงไปถึงสมาธิ ปัญญาด้วย จึงจะได้ผลจริง (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 12) เพราะวินัยเป็นการจัดสรรโอกาสวินัยมักจะเข้าใจความหมายเชิงลบ คือ ไปเข้าใจเป็นเครื่องบังคับควบคุม ซึ่งยังไม่ถูกต้อง ความหมายในเชิงบวก คือ วินัยเป็นส่วนจัดสรรโอกาสทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 13) ซึ่งเป็นเหตุให้ทำไมจึงต้องจัดระเบียบ ทำไมจึงต้องจัดวินัย ถ้าชีวิตวุ่นวายการเป็นอยู่ของมนุษย์สับสนหยาบกระด้างระเบียบไม่ได้ โอกาสในการดำเนินชีวิตก็จะหายไป กิจการต่างๆ ต้องมีระเบียบหรืออาศัยวินัยมาจัดสรรทั้งนั้น ในสังคมที่กว้างออกไป ถ้าชีวิตคนไม่ปลอดภัย สังคมไม่มีความเป็นระเบียบ การดำเนินชีวิตของบุคคลทำให้ขัดข้องไปหมด ฉะนั้นในการจัดวางวินัยจะต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายนี้เสมอ สรุปว่า วินัยมีความหมายในเชิงบวก คือ การจัดสรรโอกาสให้ชีวิตและสังคมดำเนินไปโดยสะดวก คล่องตัวได้ผลมีประสิทธิภาพ และเป็นโอกาสแก่การพัฒนามนุษย์ และความสำคัญของวินัยอยู่ที่การฝึกคนให้มีศีล (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 15)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้นำเสนอวิธีเสริมสร้างวินัยได้แก่ 1) สร้างวินัยด้วยการทำให้เกิดพฤติกรรมเคยชิน วิธีฝึกที่ดีที่สุด

คือใช้ธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นเครื่องช่วยฝึก ทำให้เป็นไปตามธรรมชาติหรือสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง ฉะนั้นจึงเอาพฤติกรรมเคยชินมาเป็นพื้นฐาน เป็นวิธีการเบื้องต้นในการสร้างวินัย โดยทำให้เกิดพฤติกรรมเคยชินที่ดีหลักการนี้ใช้ได้กับเด็กๆ เพราะเขาเพิ่งเข้ามาสู่โลกยังไม่มีพฤติกรรมเคยชินอะไรทั้งนั้น ฉะนั้นตัวแบบอย่างจึงมาจากพ่อแม่ 2) ใช้วินัยที่ลงตัวแล้วคือวัฒนธรรมเข้ามาช่วย วัฒนธรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะสร้างวินัยแบบพฤติกรรมเคยชิน ถ้าหมู่คณะของเราปฏิบัติอะไรให้เป็นวินัยลงตัวเป็นวัฒนธรรมไปแล้ว คนที่เข้าสู่วัฒนธรรมนั้น ก็จะไปเป็นอย่างนั้นเอง 3) สร้างวินัยให้ได้ผลด้วยระบบสัมพันธ์ขององค์รวม การฝึกวินัย (คือ ฝึกให้เป็นศีล) จะได้ผลดีต้องอาศัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการกัน 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา องค์ประกอบทั้งสามส่วนนี้จะเสริมซึ่งกันและกัน 4) สร้างวินัยโดยใช้ปัจจัยอื่นช่วยเสริม วินัยจะทำให้เกิดความสุขและประพฤติปฏิบัติด้วยความพึงพอใจ โดยใช้ปัจจัยอื่นมาช่วยอีกได้ เช่นมีกัลยาณมิตร ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นต้นแบบที่ดีของพฤติกรรมมีความรัก ทำให้เกิดความสุขอ่อนและความสุข (จิตใจ) รู้เหตุรู้ผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ (ปัญญา) 5) สร้างวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจ คือ การตั้งเป็นอุดมคติในจิตใจ ทำให้มีความฝึกฝีมุ่งมั่นอย่างแรง 6) สร้างวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์บังคับ คือการสร้างวินัยโดยใช้กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์บังคับควบคุม (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 19-24)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เชื่อว่า วินัยในฐานะเป็นองค์ประกอบประชาธิปไตยคือ เราถือว่า วินัยเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของ ประชาธิปไตย ถ้าไม่มีวินัยประชาธิปไตยตั้งอยู่ยาก ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน ที่แต่ละคนต้องปกครองตนเองได้ (Phra Prom khunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 25) ความหมายของวินัย พัฒนาไปตามการพัฒนาของ คนกฏกติกามีขึ้นมาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อผลประโยชน์แก่สังคม เพื่อชีวิตแต่ละชีวิตที่จะ มาอยู่ร่วมกันด้วยดี ฉะนั้น เมื่อเราเริ่มพัฒนาคน ความเข้าใจความหมายของ วินัย กฎเกณฑ์ กติกา ก็จะค่อยๆ พัฒนาไปด้วยกัน ตอนแรก คนไม่มีความพร้อมเพราะไม่มีปัญญา ไม่มีความเข้าใจ ต่อมาเมื่อเขาพัฒนาขึ้น และมองเห็นเหตุผล วินัยก็มีความหมายเป็นเครื่องฝึกมนุษย์ ในที่สุด เมื่อมนุษย์พัฒนาดีแล้ว วินัยจะเปลี่ยนความหมาย เป็นเรื่องหมายรู้ร่วมกัน ฉะนั้นความหมายวินัย จึงเปลี่ยนไปตามการพัฒนาของมนุษย์ (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 30) โดยมีองค์ประกอบร่วมในการเสริมสร้างวินัย 1) กัลยาณมิตร คือเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา 2) ฉันทะ คือความรักดี ใฝ่ดี ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ อัดตสัมปทา แปลว่า ทำตน ให้ถึงพร้อม หมายถึง ทำตนให้ถึงพร้อมสมบูรณ์ แห่งศักยภาพของตน คือ ต้องการจะพัฒนาตนเอง ให้สมบูรณ์ พระพุทธศาสนาสอนว่ามนุษย์เป็น ทัมมะ คือ เป็นสัตว์ที่จะต้องฝึกหรือฝึกได้ ฉะนั้น มนุษย์จึงจะต้องมีความภูมิใจและมั่นใจในศักยภาพ โดยมีจิตสำนึกในการฝึกตนและจะต้องพยายาม

ฝึกตน ส่วนคนทั่วไปไม่มีจิตสำนึกนี้ พอเจองานยาก ก็จะท้อถอย แล้วมีผลร้ายตามมา คือ 1) เกิดความ ท้อแท้ 2) ไม่ตั้งใจ ก็เลยทำอะไรไม่ได้ผล ส่วนคนที่ มีจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตนเอง พอเจออะไร ยากก็มองเห็นเป็นเครื่องฝึกตัวที่จะพัฒนาตน ได้มาก และทำให้เราได้สะสมประสบการณ์ ความชำนาญในการทำงานเพิ่มขึ้นๆ ผลดีที่เกิดขึ้น คือ 1) มีคามเต็มใจ พอใจยินดีที่จะทำ 2) มีความ ตั้งใจ ซึ่งทำให้ได้ผล (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 31-35)

การสร้างวินัยในระบบการสร้างสรรค อภิบาลโลกนั้นเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติด้วย แยกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน 2) ความสัมพันธ์กับความ จริงของกฎธรรมชาติ ความสัมพันธ์ทั้ง 2 อย่างนี้ เมื่อเราปฏิบัติตามก็จะเกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ขึ้น เป็นคุณภาพระหว่างกัน คือ เราจะต้องรักษาความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์ด้วยกัน คือ ตัวเรากับ มนุษย์คนอื่น ว่าเราจะต้องมีความเกื้อกูลช่วยเหลือ มีน้ำใจต่อกัน ในสถานการณ์ 3 อย่าง คือ 1) ในยาม ที่เขาอยู่เป็นปกติสุข เราก็มีความเมตตา 2) ในยาม ที่เขาตกต่ำลงเดือดร้อนเป็นทุกข์ เราก็ปรารถนาให้ เขาพ้นทุกข์ เรียกว่า กรุณา 3) ในยามที่ประสบ ความสำเร็จ เราก็พลอยยินดีด้วย เรียกว่า มุทิตา ในกรณีความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่าง บุคคล ทั้งสามข้อจะส่งผลกระทบทำลายหลักการ แห่งธรรมวินัยเราก็ต้องปล่อยวาง คือมีท่าที่เป็น กลาง เรียกว่า อุเบกขา ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรง สั่งสอนให้มีคุณภาพระหว่างความสัมพันธ์ในหมู่

มนุษย์กับความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ซึ่งถ้ารักษาไว้ให้พอดี สังคมก็จะสมดุล โลกมนุษย์ก็มีสันติสุข ซึ่งปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่จะรักษาความดีงามระหว่างมนุษย์ไว้ได้ (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2007 : 41)

4. บทวิจารณ์

1. สารเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือ เรื่อง วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิดเขียนโดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ผู้วิจารณ์เห็นว่า การจัดโครงสร้างของหนังสือมีความเหมาะสม ด้วยการแบ่งเนื้อหา ที่ลงตัว ลำดับการนำเสนอเนื้อหาได้ชัดเจน วินัยเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันด้วยความสุขไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย การอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัยต่างคนต่างทำตามอำเภอใจความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นไม่มีความสงบสุขการทำงานที่ทำก็จะเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 อย่างคือ ร่างกายกับจิตใจ ร่างกายของเราขึ้นอยู่กับระบบโลก ต้องพึ่งโลก ร่างกายจึงจะเจริญจิตใจของเราขึ้นอยู่กับระบบธรรมต้องพึ่งธรรมจิตใจจึงจะเจริญเพื่อให้ร่างกายและจิตใจเจริญทั้ง 2 ทางเราจึงต้องดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกันทั้ง 2 ด้าน คือ วินัยทางโลกและวินัยทางธรรม (Phramaha Somchai Thanawutto, 2010 : 72-73) พระสงฆ์มีวินัยของพระภิกษุที่จะ

ต้องประพฤติให้เป็นมาตรฐานชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่ดีงามและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญมั่นคงตามหลักวินัยของคฤหัสถ์ (คิหิวินัย) ชาวพุทธที่เรียกว่า อุบาสกและอุบาสิกา นับว่าเป็นชาวพุทธชั้นนำ จะต้องมีความเข้มแข็งที่จะตั้งมั่นอยู่ในหลักให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวพุทธทั่วไป นอกจากรักษาวินัยชาวพุทธแล้ว ต้องมีอุบาสกธรรม 5 ดังนี้ 1) มีศรัทธาเชื่อ ประกอบด้วย ปัญญา ไม่มกมายมั่นในพระรัตนตรัยไม่หวั่นไหวไม่แกว่งไหว ถือธรรมเป็นใหญ่และสูงสุด 2) มีศีลนอกจากตั้งอยู่ในศีล 5 และสัมมาชีพแล้ว ควรถือศีลอุโบสถตามกาลเพื่อพัฒนาตนให้มีชีวิต และความสุขพึงพาวัตถุน้อยลงลดการเบียดเบียนและเกื้อกูลแก่ผู้อื่นได้มากขึ้น 3) ไม่ถือมงคตื้นเขิน เชื่อกรรมมุ่งหวังผลจากการกระทำด้วยเรี่ยวแรง ความเพียรพยายามตามเหตุผลไม่ตื่นข่าวเล่าลือโศกลางเรื่องหลังมงคตไม่หวังผลจากการขออำนาจดลบันดาล 4) ไม่แสวงหาพาหิรทักษิณย์ไม่ไขว่คว้าเขตบุญขุนคลังผู้พิเศษศักดิ์สิทธิ์นอกหลักพระพุทธศาสนา และ 5) ขวัญในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาใส่ใจริเริ่มและสนับสนุนกิจกรรมการกุศลตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (Phra Promkhunaporn, (P.A. Prayutto), 2002 : 10)

2. ความสำคัญต่อองค์ความรู้ประเด็นที่ถือว่าเป็นข้อเด่นที่น่าสนใจมากที่สุดของหนังสือ วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด คือ งานเขียนที่นำมาถ่ายทอดแนวคิดที่นำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ของวินัยในพระพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายเรียบเรียงเนื้อหา ลำดับขั้นตอนของ

เนื้อหาและเขียนอธิบายพุทธพจน์ และกระบวนการสร้างสุขภาวะให้ผู้อ่านทุกระดับได้เข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ซึ่งผู้วิจารณ์จะขอแยกแยะให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญที่พบได้ในหนังสือเล่มนี้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การใช้คำ สำนวน รูปประโยค และการเขียนบรรยายตลอดทั้งเล่ม เป็นการบรรยายที่นำใจความสำคัญมาเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง ซึ่งประเด็นเรื่องที่ต้องการเน้นให้เด่นชัดแล้วอธิบายเพิ่มเติมอย่างหลากหลายในประเด็นย่อยๆ โดยเฉพาะการให้ความหมายที่หลากหลายความหมายในเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ผู้อ่านที่มีประสบการณ์อันหลากหลายในเรื่องนั้นๆ หรือความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับวินัยในการดำเนินชีวิต ตลอดทั้งการอุปมา เพื่อยกตัวอย่างเปรียบเทียบ และยกตัวอย่างประกอบ โดยมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ทุกครั้ง

ประเด็นที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้ ได้แก่ การนำหลักการพัฒนาให้เกิดความมีวินัยในสังคมไทย เพราะเมื่อเกิดมาเป็นคนแล้ว จำเป็นต้องมีวินัยควบคุมไว้จึงจะอยู่เป็นสุขสมกับที่เกิดเป็นคนบ้านเมืองของผู้คนที่มีวินัย จึงจะมีลักษณะเป็นบ้านคนเมื่อเป็นดังนี้คนแต่ละชาติแต่ละประเทศจึงได้บัญญัติวินัยขึ้นไว้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย การแต่งงานการหย่าร้างจะไปทางน้ำทางบกทางอากาศก็มีวินัยควบคุมไว้ทั้งหมดขั้นที่สุดแม้จะชกจะต่อยกันก็มีวินัย คือ กติกาหรือจะรบราฆ่าฟันกันก็ทำด้วยมีวินัยที่เรียกว่า ยุทธวินัย อันนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าวินัยเป็นสิ่งที่คนทั้งโลกรับรองต้องกันจริงๆ ดังนั้น การสร้างควมมีวินัย

ของสังคมจะทำให้เกิดผลของการปฏิบัติ ได้แก่ 1) ทำให้เกิดการอำนวยความสะดวกต่อกัน 2) ทำให้เกิดการเกื้อกูลกันที่ยั่งยืน 3) สร้างความสุขให้ตนเองและผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม 4) ทำให้เกิดความเข้าใจกันในการอยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน 5) ทำให้เกิดความสามัคคีกัน 6) ทำให้เกิดสันติภาพร่วมกัน

การสร้างควมมีวินัยขึ้นในสังคมได้ส่งผลให้เกิดสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์กันของบุคคลด้วยคุณธรรมที่ทำให้เกิดการปฏิบัติต่อกันส่งผลไปยังความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทำให้บุคคลไม่เห็นแก่ตัว เกิดความยุติธรรมต่อกัน ทำให้เป็นผู้มีใจสูงทำให้ไว้ใจและเชื่อใจกันได้ทำให้เกิดสันติและเอื้อเฟื้อกันครอบคลุมรอบอุ้นเศรพ เกื้อกูลกันการครองเรือนเป็นสุขมีความยินดีต่อกัน สร้างความไพบุลย์แก่สังคมอำนวยความสะดวกแก่กันทำให้เกิดความสามัคคีและสันติภาพร่วมกัน วินัยคือกฎข้อบังคับระเบียบ จึงมีความสัมพันธ์กับความไม่ประมาทในที่ 4 สถานะ ได้แก่ 1) ระวังไม่ให้เกิดความกำหนดในสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด คือความติดใจหรือความยินดีชอบใจคือรูปที่งามเสียงที่ไพเราะ เป็นต้น 2) ระวังไม่ให้ความขัดเคืองในสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง คือ ความไม่พอใจหรือความโกรธความเกลียดคือรูปที่ไม่งามเสียงที่ไม่ไพเราะ เป็นต้น 3) ระวังใจไม่ให้ความหลงในสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความหลง คือ ความโง่งมง่ายหรือความรู้ไม่ชัดแจ้งเข้าใจผิด คือ สภาวะธรรมทั้งมวล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และ 4) ระวังใจไม่ให้ความมัวเมาในสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา (Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

1996) มี 2 อย่าง ได้แก่ เมากาย คือ ร่างกาย อ่อนเพลียมีนซึมสันเพิ่มชวนเซสิ่งเป็นที่ตั้งแห่ง ความเมากายคือ สุรา - ยาเสพติดให้โทษ-อาหารที่ รับประทานเกินพอดี และเมาใจ คือ ปล่อยใจให้ เพลิดเพลินในอบายมุข้วยความไม่มีโรคและในชีวิต เมื่อผู้คนในสังคมเกิดความรู้ความเข้าใจเหตุผล อย่างถูกต้องย่อมช่วยให้เกิดความประพฤติดีปฏิบัติ ชอบและการดำเนินชีวิตที่ติงามทำให้สังคมสงบ เรียบร้อยผู้คนอยู่ร่วมกันร่มเย็นเป็นสุขความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตหรือสังขารธรรม ทั้งหลายถูกต้องตามความเป็นจริงคือตามสภาวะ ของมันและตามความเป็นไปโดยธรรมดาแห่งเหตุ ปัจจัยทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ที่ถูกต้องซึ่งควร จะมีจะเป็น ระหว่างตนเองกับสิ่งทั้งหลายที่ แวดล้อมอยู่หรือกับโลก และชีวิตเช่นรู้ว่าสิ่ง ทั้งหลายเป็นสังขารธรรมเกิดจากองค์ประกอบ ต่างๆมาประชุมกันเข้าเป็นไปตามความสัมพันธ์ สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัยจึงมีสภาพไม่คงที่ไม่เที่ยง แท้ถาวรไม่ยั่งยืนอยู่ตลอดไปและมีเหตุปัจจัยต่างๆ ขัดแย้งบีบคั้นอยู่ตลอดเวลาไม่เป็นตัวของมันเอง อย่างแท้จริงไม่อาจเป็นของใครๆและไม่ขึ้นต่อ ความปรารถนาของใครได้จริงจึงเราควรมีท่าทีและ ปฏิบัติต่อมันอย่างไร การมีท่าทีแห่งการยึดมั่นถือ ครองอย่างไม่ลืมหูลืมตาเป็นการถูกต้องแล้วหรือไม่ มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ต่างก็เป็นสังขารธรรม ตกอยู่ในนคติธรรมตาเดียวกัน เป็นเพื่อนแก่เจ็บตาย เป็นต้นความรู้ความเห็นความเข้าใจอย่างนี้เกิดจาก การรู้จักมองรู้จักคิดรู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตรง ตามสภาวะและตามเหตุปัจจัยของมัน ที่ได้เรียกว่า เป็นสัมมาทิฏฐิระดับธรรมจริยา เป็นประโยชน์ใน

ชีวิตระดับทิฏฐิธัมมิกัตถะ และสัมปรายิกัตถะ (Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto), 2003 : 642) ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “การสำรวมด้วยกาย เป็นการดีการสำรวมด้วยวาจาเป็นการดีการสำรวม ด้วยใจเป็นการดีการสำรวมในที่ทั้งปวงเป็นการดี บุคคลสำรวมในที่ทั้งปวงแล้วมีความละเอียดรอบอบ เรากล่าวว่าเป็นผู้รักชาติตน”

สังคมจึงเป็นที่รวมของบุคคลหลายอาชีพ ซึ่งมีทักษะแตกต่างกันออกไป และได้อาศัยความ แตกต่างนี้พึ่งพาอาศัยกันสร้างสรรค์ความเป็นอยู่ ของสมาชิกให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป นอกจากนี้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับวิชา รัฐศาสตร์ กล่าวคือ พระพุทธศาสนาแสดงหลักการ ปกครองอย่างกว้างที่สุด ซึ่งหมายถึงการปกครอง โลกและหลักปกครองที่แคบที่สุด คือ การปกครอง กายและใจของตนเองในการปกครองนั้นพระพุทธ ศาสนาได้แสดงคุณธรรม ทั้งของผู้ปกครองและ ผู้อยู่ใต้ปกครองตลอดถึงการจัดการแห่งรัฐเช่น ระบบราชการสถาบันทางการเมืองและสถาบัน ตุลาการ เป็นต้น หลักธรรมในการปกครองระดับ โลกซึ่งถือว่าเป็นระบบการปกครองที่กว้างขวาง ที่สุดไม่จำกัดเฉพาะว่าเป็นของบ้านเมืองหรือ ประเทศใดๆ เรียกว่า “โลกपालธรรมหมายถึงธรรม เป็นเครื่องคุ้มครองโลก” (Mahachulalongkornraj avidyalaya University, 1996) มี 2 ประการคือ 1) หิริได้แก่ความละเอียดใจในการประพฤดิชั่ว หิรินี้มีความรังเกียจบาปมีกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะบางคนเกิดความละเอียดใจอันมีความ เคารพเป็นลักษณะโดยเหตุ 4 อย่าง ได้แก่ 1) เคารพชาติตระกูลเป็นสำคัญ 2) เคารพครูอาจารย์

เป็นสำคัญ 3) เคารพทรัพย์มรดกเป็นสำคัญและ 4) เคารพคนประพฤตินี้เป็นสำคัญเมื่อมีความเคารพทั้ง 4 ประการแล้ว ไม่กระทำความชั่วและหิรินี้มีเหตุภายในเป็นสมุฏฐานบางคนคำนึงถึงชาติวัยกำลังความรู้ของตนว่าเป็นอย่างนี้ๆ แล้วปลงใจว่าไม่ควรทำบาปแล้วก็ไม่ทำนี่ชื่อว่า เกิดความละอาย เพราะเหตุภายในหนึ่งหิรินี้มีการปรารถนาเป็นใหญ่คำนึงว่าการทำบาปไม่ควรแก่เราผู้มีภาวะอย่างนี้ๆ แล้วไม่ยอมทำบาปหิรินี้ ทรงตัวอยู่ได้ด้วยอาการที่ระดากอายนั่นเอง คือ ถ้าหมดยายอายเสียแล้วก็เป็นอย่างไม่มีหิรี (อหิรีกะ) อุปมาเหมือนคนรักสวยรักงาม เกลียดของสกปรก รู้เห็นอยู่ยอมละอายไม่ ย่อมแต่ต้องก้อนเหล็ก แม้เย็นแต่เปื้อนคุณฉันใดคนมีหิรีก็ไม่ยอมแต่ต้องบาปอันเปรียบด้วยคุณฉันนั้น

2. โอตตปปะ ความเกรงกลัว ได้แก่ ความหวาดกลัวผลชั่วไม่กล้าทำเหตุชั่ว โอตตปปะ มีความสะดุ้งแต่บาปเป็นลักษณะคนบางคนเกิดความสะดุ้ง อันมีความกลัวโทษเห็นภัยเป็นลักษณะโดยเหตุ 4 อย่าง ได้แก่ 1) กลัวตนเอง ตีเตียนตนเอง 2) กลัวผู้อื่นตีเตียน 3) กลัวอาชญา 4) กลัวทุกคติเมื่อเห็นภัยทั้ง 4 อย่างแล้ว ไม่ทำความชั่วและโอตตปปะมีเหตุภายนอกเป็นสมุฏฐานบางคนพิจารณาเห็นว่าถ้าเราทำชั่วก็จักถูกตีเตียนในสังคมวิญญูชนจักตำหนิรังเกียจเราเหมือนชาวเมืองเกลียดของโสโครก เราถูกผู้มีศีลทอดทิ้งแล้วจักทำอย่างไร แล้วไม่ทำความชั่วเพราะความกลัวอันเกิดขึ้นจากเหตุภายนอก

อนึ่ง โอตตปปะนี้มีการปรารถนาโลกเป็นใหญ่คนบางคนทำโลกให้เป็นใหญ่ คือ ปรารถนาว่า

โลกนี้กว้างใหญ่ไพศาล พวกมิถุทธิตาทิพย์หุทธิพยั และรู้จักคนอื่นมีอยู่เขาคงรู้เห็นหาก เราทำชั่วแม้ในที่ไกลที่ลับอย่างไร เขาคงตีเตียนได้ดังนี้แล้วไม่ทำชั่วโอตตปปะนี้ ทรงตัวอยู่ได้ด้วยความกลัว อบาย คือ ความเสื่อมกล่าวคือถ้าไม่กลัวความเสื่อมความพินาศฉิบหายแล้ว ก็เป็นอันว่าไม่มีโอตตปปะ (อโนตตปปะ) เปรียบดังคนผู้รักชีวิตรู้เห็นอยู่ยอมเกรงกลัว ไม่กล้าจับเหล็กที่ร้อนหรืออสรพิษหรือสัตว์ร้ายชนิดใด คนมีโอตตปปะยอมไม่กล้าแต่ต้องความชั่วอันเปรียบด้วยของร้อนหรืออสรพิษหรือสัตว์ร้ายชนิดนั้น หลักกรรมในการปกครองหลายๆ ประเทศ เช่น หลักการปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีอำนาจในการปกครองนานาประเทศที่เป็นอาณานิคมพระพุทธศาสนาสอนให้ปกครองโดยธรรม คือ จักรวรรดิวัตร 12 ประการโดยยึดความมีระเบียบวินัย อันเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองคือ

1. อนโตชนสมิพลกายสมิให้ ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่พลนิกายคือกองทัพที่อยู่ได้บังคับบัญชา
2. ขตติเยสุ ให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่กษัตริย์อื่นๆ ผู้อยู่ใต้การปกครองของพระองค์เช่นกษัตริย์เมืองขึ้นทั้งหลาย
3. อนุนยเตสุ ให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่ผู้ติดตามหรือผู้เป็นบริวารและเหล่าเชื้อพระวงศ์ผู้ตามเสด็จเป็นราชบริพาร
4. พราหมณคหปติเกสุ ให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย
5. เนคมชานปเทสุ ให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่ชาวพื้นเมืองทั้งหลาย

6. สมณพราหมณเณสุ ให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่เหล่าสมณพราหมณ์

7. มิคกปิซีสู ให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่เนื้ออกที่เอาไว้สับพันธุ์

8. อธมมการปฏิกเขโป ห้ามปรามมิให้มีการประพฤดิอันผิดธรรม

9. อธนารณานุปทานิ ทำนุบำรุงผู้ชิตสนไร์ทรัพยากรจัดระบบเศรษฐกิจให้ดี

10. สมณพราหมณอุปสงกมิตวาปญหา ปุจฉนเข้าไปหาสมณพราหมณสบถถามปัญหา

11. อธมมราคสสพานิ ละเว้นความกำหนดยินดีโดยอาการอันไม่ชอบธรรม

12. วสมโลกสสพานิ ละเว้นความโลกอันกล้าไม่ละโมภโลกมากจนกินความพอดีไม่เป็นคนที่เห็นแก่ได้ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เนื่องจากสังคมไทยไม่ให้ความสำคัญต่อความมีระเบียบวินัยขาดการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจสังคมและการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจังประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมการปฏิบัติตนตามหลักวินัยหรือกฎระเบียบของสังคมกฎหมายบ้านเมืองย่อมมีความราบเรียบสงบสุข โดยประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการรักษาศีลการปฏิบัติธรรมล้วนเป็นสิ่งสร้างให้สังคมเกิดความร่มเย็นเป็นสุขมีระเบียบสังคมมนุษย์ประกอบด้วยคนจำนวนมากสังคมเชื่อว่าประกอบด้วยคนแต่ละคนอย่างที่มีผู้พูดกันว่า ถ้าแต่ละคนเป็นคนดีแล้วสังคมก็จะดีเองแต่สังคมก็มีโครงสร้างและ

โครงสร้างทางสังคมจะต้องอยู่ร่วมกันด้วยดีมีธรรมคือมีหลักความประพฤดิ

5. สรุป

วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด เป็นหนังสือที่แต่งแบบร้อยแก้วความเรียง ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายยกตัวอย่างเปรียบเทียบอธิบายให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน โครงสร้างของหนังสือ บทแรกเป็นบทอนุโมทนาและผู้แต่งได้กล่าวถึงที่มาและความหมายของวินัย และอธิบายถึงความจริงแท้คืออะไรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แสดงผลสัมฤทธิ์ของวินัยกับศีลเป็นสิ่งคู่กัน และผู้แต่งบอกถึงแนวทางการปฏิบัติว่าวินัยเป็นการจัดสรรโอกาส ชี้ให้เห็นว่าวินัยเป็นองค์ประกอบประชาธิปไตย วินัยจะพัฒนาไปตามการพัฒนาของคน และสามารถสร้างสรรค์อภิบาลโลกได้ ความหมายของคำว่าวินัย คือการนำหลักเกณฑ์ในกฎธรรมชาติมาวางรูปเป็นกฎในหมู่มนุษย์ การจัดตั้งวางระบบระเบียบในหมู่มนุษย์เรียกว่า วินัย กฎของธรรมชาติเรียกว่า ธรรม กฎของมนุษย์เรียกว่า วินัย กฎ 2 อย่างนั้นมีความสัมพันธ์กัน กฎธรรมชาติเป็นความจริงแท้คือ ธรรม และกฎของมนุษย์ที่เป็นความจริง โดยสมมติหรือโดยยอมรับร่วมกันคือ วินัย สองอย่างนี้สัมพันธ์กันคือ กฎของมนุษย์ตั้งขึ้นได้และมีความหมายต้องอิงอาศัยความจริงของธรรมชาติ วินัยต้องตั้งอยู่บนฐานของธรรม มันจะมีผลจริงก็ต่อเมื่ออยู่บนฐานของคนมีธรรม การฝึกวินัย (คือ ฝึกให้เป็นศีล) นั้นจะได้ผลดีต้องอาศัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการกันคือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา องค์ประกอบทั้งสามส่วนนี้

จะเสริมวินัยเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของประชาธิปไตย ถ้าไม่มีวินัยประชาธิปไตยก็ตั้งอยู่ยากวินัยจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติด้วย

ทัศนะของผู้ตีความ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้พยายามจะฟื้นฟูมิติทางสังคมของพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมา ฐานคิดเรื่องมิติทางสังคมของท่านคือเรื่อง “ศีล” หรือ “วินัย” เป็นที่ทราบกันดีว่า เรื่องศีลหรือวินัยที่อธิบายในแนวจารีตตามคัมภีร์วิสุทธิมรรค และในสังคมไทย ศีลหรือวินัย เป็นเรื่องของความดีงามส่วนบุคคล เช่นความเชื่อที่ว่า ใครอยากได้บุญ ก็ควรทำทานหรือรักษาศีล หรือใครอยากพัฒนาดตนเองให้เข้าถึงนิพพาน ก็ควรปฏิบัติตามหลัก ไตรสิกขา ด้วยการรักษาศีล เป็นต้น จะเห็นว่าแนวคิดเรื่องศีลหรือ

วินัยเหล่านี้ ล้วนเป็นเรื่องของบุคคลทั้งสิ้น ในความหมายของท่าน ศีลหรือวินัย ก็คือเรื่องของการจัดโครงสร้างหรือการจัดระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัจจัย 4 มองว่าวินัย คือ การจัดตั้งวางระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของหมู่มนุษย์ เพื่อจัดเตรียมสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งระบบแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจเพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ผลดีที่สุด สู่จุดหมายของชีวิตบุคคล ขององค์กร ชุมชน ตลอดจนของสังคมทั้งหมดในวงกว้าง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการปกครอง ตลอดจนแบบแผนทุกอย่างที่อยู่ตัวกลายเป็นวัฒนธรรม รวมอยู่ในความหมายของคำว่า วินัย ทั้งสิ้น

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Version of Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phramaha Somchai Thanawutto. (2010). *Auspicious Life of the Progressive Issue*. Bangkok : MCOT.
- Phra Promkhunaporn (P.A. Prayutto). (2007). *Vinaya Greater Than You Think*. Nonthaburi : Pimsouyprint Company, Ltd.
- _____. (2002). *Charter of Life*. 11th Edition. Bangkok : Buddhist Foundation.
- _____. (2003). *Buddhadhamma Revised and Expanded*. 11th Edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

